

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinin Okullardaki Rehberlik Servisini Değerlendirmeleri

Guidance and Psychological Counseling Students' Evaluation of Guidance Services in Schools

Seda Donat Bacıoğlu

Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık, Türkiye
seda_119@hotmail.com

Oya Onat Kocabıyık

Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık, Türkiye
oayaonat@trakya.edu.tr

Asude Malkoç

İstanbul Medipol Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık,
Türkiye
amalkoc@medipol.edu.tr

ÖZ

Bu çalışmanın temel amacı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda eğitim gören ikinci sınıf öğrencilerinin ilkökul, ortaokul ve lise düzeyindeki okulların rehberlik servisi ve rehberlik hizmetlerinin işleyişine dair yaptıkları gözlem ve görüşmelerini değerlendirmektir. Bu çalışmada veriler, 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz döneminde, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda eğitim gören "Okullarda Gözlem" dersine devam toplam 30 ikinci sınıf öğrencisinden elde edilmiştir. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Dokümanların incelenmesi sonucunda elde edilen verilerin betimsel olarak çözümlenmesinde yorumlayıcı olgubilim yöntemi kullanılmış ve verilerin çözümlenmesinde "Maxqda 12" bilgisayar programından yararlanılmıştır. Bu çalışmada elde edilen nitel verilerin analizi doğrultusunda üç ana temaya ulaşılmıştır. Bunlar; 1. Rehberlik servisinin değerlendirilmesi, 2. Psikolojik danışmanın değerlendirilmesi, 3. Okullarda gözlem dersinin değerlendirilmesidir.

Anahtar kelimeler: Rehberlik servisi, psikolojik danışman, okullarda gözlem

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate second year undergraduate students' observations and interviews' about functioning of school guidance services of primary, secondary and high schools who are studying in the field of Psychological Counseling and Guidance in Trakya University. The data was obtained from 30 second year undergraduate students attended to "School Observation" lesson in fall semester of 2015-2016 academic years in Faculty of Education, Trakya University. In this study, document analysis technique was used as a data collection tool. After examining the documents, interpretative phenomenological method was used to interpret the obtained data. To analyze the data "Maxqda 12" programme was used. In this study, three main themes have been reached in accordance with the analysis of qualitative data obtained. These are; 1. Evaluation of school guidance service, 2. Evaluation of school counselor, 3. Evaluation of "School Observation" lesson.

Keywords: Counseling service, counselor, school observation

Geliş Tarihi/Received

04 Ağustos/August 2016

Kabul Tarihi/Accepted

01 Haziran/June 2017

Elektronik Yayın Tarihi/Online Published

30 Haziran/June 2017

GİRİŞ

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri; bireyin kendini tanması, anlaması, sahip olduğu gizil güçleri keşfretmesi, geliştirmesi ve bulunduğu topluma aktif uyum sağlayarak kendini gerçekteştirmesi için sistematik olarak ve profesyonelce sürdürölen psikolojik yardım hizmetleridir (Yeşilyaprak, 2016). Bu hizmetler, günümüzde farklı çalışma alanlarında verilebilen hizmetler olsa da, ölkemizde ağırlıklı olarak okul sisteminde verilmektedir (Korkut, 2007). 2000’li yıllara kadar ölkemizde, okullarda rehberlik hizmetlerinin, geleneksel rehberlik modeline uygun olarak yürütölməsi benimsenmiştir. Okullardaki rehberlik servislerinden beklenti daha çok “düzeltici ve çare bulucu” işlev göstermek (Yeşilyaprak, 2016); okulda hem eğitsel hem kişisel ve sosyal alanda sorunlu öğrencilerle uğraşarak “sihirli değnek” misali sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik kriz odaklı bir anlayış esas alınmıştır. Bunun yanı sıra, okullarda PDR hizmetleri adı altında, bireye yönelik doğrudan bireyi tanıma, psikolojik danışma, bilgi toplama ve yayma, yönettme ve yerleştirme, izleme ve değerlendirme, oryantasyon hizmetleri ile bireyi dolaylı yoldan etkileyen konsöltasyon, araştırma ve değerlendirme, çevre ve veli ile ilişkiler hizmetleri verilmektedir. Ancak geleneksel modele yöneltilen eleştiriler, modelin 21. yüzyılda bireyin gereksinimlerine uygun psikolojik danışman rollerine cevap verememesi nedeniyle 2000’li yıllardan itibaren okullarda kapsamlı gelişimsel rehberlik modeli ele alınmaya başlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın, 17 Nisan 2001 tarihinde 24376 sayılı resmi gazetede yayımlanan, 2524 sayılı tebliğler dergisi, okul rehberlik hizmetleri yönetmeliğinin 12.maddesinde “Örgün ve yaygın eğitimdeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde, sorunlara erken müdahale ve özellikle sorunun oluşmamasına yönelik gelişimsel, koruyucu yaklaşım esastır” (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2001) ifadesine yer verilmiştir. 2004-2005 öğretim yılında ise, ilköğretim programları, kapsamlı gelişimsel rehberlik yaklaşımı ile yeniden düzenlenmiştir. 02.08.2006 tarihli ve 329 sayılı Kurul Kararı ile uygulamaya konulan İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programının (1-12. Sınıflar), 1-8. sınıflar düzeyinde “İlköğretim Sınıf Rehberlik Programı” şeklinde uygulanmasına, ortaöğretim düzeyinde ise tanıtım ve yönlendirmeyi de içerecek şekilde “Ortaöğretim Kurumları Rehberlik ve Yönlendirme Dersi Programı” olarak uygulanmasına karar verilmiştir (“Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü,” t.y.).

Günümüzde okul PDR programlarında benimsenen gelişimsel rehberlik modeli, öğrenciye, gerek okulda gerekse yetişkin yaşamda başarılı olması için ihtiyaç duyduğu beceri ve yaşantıları kazandırmayı hedeflemektedir (Doğan, 2016). Bu bağlamda, bireyin sürekli gelişmekte olduğu, yaş ve gelişim dönemlerinin bir gereği olarak yerine getirmesi gereken bazı gelişim görevlerinin olduğu ve bu gelişim görevlerinin başarılması esas almaktadır. Bu modelde “program” merkezi konumdadır ve her eğitim kurumunun yapısı ve öğrencilerinin ihtiyaçı dikkate alınarak, sistem perspektifi ne göre beş aşamada (planlama-tasarlama-uygulama-değerlendirme-geliştirme) gerçekteşmektedir (Nazlı, 2014). Kapsamlı gelişimsel rehberlik programı, rehberlik ve psikolojik danışma etkinliklerinin anaokulundan lisenin sonunda kadar kapsamlı ve sistematik bir şekilde planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinden ibarettir (Doğan, 2016).

Okullarda PDR programının başarılı bir biçimde hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi için okul psikolojik danışmanının mesleki açıdan yeterli olması, okullarda çalışan psikolojik danışmanın yeterli sayıda olması; yöneticilerle, öğretmenlerle ve ailelerle işbirliği içinde olması ve onların desteğini alması gerekir. Bir okulda PDR hizmetlerinin nasıl yürütöleceği ile ilgili görevler M.E.B Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği’nde (MEB, 2001) ayrıntılı bir şekilde belirtilmektedir. Bu görevlerin yerine getirilmesinde okul personelinin istekliliği, anlayışı ve işbirliği önemlidir. Ölkemizde okul yöneticileri ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine ve psikolojik danışmanın görevlerine ilişkin algı, anlayış ve değerlendirmeleri konusunda yapılan bazı araştırmaların (Erdur Baker ve Çetinkaya, 2007; Güven, 2009; Nazlı, 2007; Paskal, 2001; Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012; Yerin Güneri, Büyükgöze Kavas ve Koydemir, 2007) sonuçları, bu konuda eksikliklerin ve yanlış anlayışların olduğunu göstermektedir.

Mesleğin sahip olduğu başlıca sorunlardan olan yöneticiler ve öğretmenlerin psikolojik danışmanlara karşı önyargılı olmaları, işbirliği yapılmaması dışında, okullardaki fiziki imkansıızlıklar, bürokratik işler, görev tanımındaki belirsizlikler, alan dışı atamalar, görevlendirmeler, uygulamalar için zaman olmaması, mesleki yetersizlikler, eğitim politikaları ve okul yapılarına göre okul psikolojik danışmanının rol ve sorumluluklarının değerkenlik göstermesi önemli mesleki sorunlardır (Erdur Baker ve Çetinkaya, 2007; Güven, 2003; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006; Korkut Owen ve Owen, 2008; Rayle, 2006; Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012).

Okul psikolojik danışmanlarının mesleki ilerlemelerinde ve yeterlik kazanmalarında en önemli faktörlerden biri de psikolojik danışmanların fiziksel açıdan rahat ve aynı zamanda güvenli bir atmosferde çalışıyor olmalarıdır. Nitekim bu durum MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin (MEB, 2001) 43. Maddesinde, "Resmî ve özel eğitim-öğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmek üzere, rehberlik ve psikolojik danışma servisi kurulur. Rehberlik servisine öğrenci sayısına göre yeterli eleman atanır. Hizmetin özellikleri açısından uygun fiziki ortam ve gerekli donanım sağlanır." şeklinde ifade edilmiştir. Okul rehberlik servislerinin fiziki ortam ve donanım açısından elverişli olması verilecek rehberlik hizmetlerini daha nitelikli hale getirmektedir (Karaküçük, 2010).

Bunun yanında, rehberlik servislerinin tüm öğrencilerin eşit düzeyde ulaşabileceği okulun merkezine yakın bir yerde olması, rehberlik hizmetlerinden daha çok yararlanması açısından önemlidir (Gysberg ve Henderson 1994; Yurtal, 2007). Rehberlik servisinin okul idaresinin yakınında bulunması, verilen hizmetlerin hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından idari iş olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Güven'in (2009) yaptığı araştırma sonucunda rehberlik servisine yönelik olumsuz izlenimlerden birinin evrak işlerine ayrılan zamanın fazla olması olduğu ortaya çıkmıştır.

Okullarda verilen rehberlik hizmetleri ile ilgili araştırmaların genellikle devlet okullarında yapıldığı görülmektedir. Araştırma sonuçları, rehberlik servisinin işleyişiyle ilgili hem olumlu hem de olumsuz görüşler olduğunu göstermektedir. Olumlu görüşler arasında, rehber öğretmenin alandaki yeterliği (Güven, 2009; Nazlı, 2007), eğitsel ve mesleki rehberlik çalışmalarındaki artış, rehber öğretmenin öğrencinin yardım ihtiyacına cevap vermesi (Güven, 2009); olumsuz görüşler arasında, rehber öğretmenin alan bilgisi ve becerilerindeki eksiklikleri (Güven, 2009; Nazlı, 2007), rehber öğretmenlerin sayıca yetersiz olması (Karataş ve Şahin Baltacı, 2013), okul yöneticisi ve rehber öğretmen arasındaki iletişim eksikliği (Güven, 2009), evrak işlerine fazla zaman harcanması, okul yönetiminin rehberliğin önemini ve amacını yeterince kavrayamaması, sınıf öğretmenlerinin rehberlik etkinliklerini yapmadaki isteksizliği (Karataş ve Şahin Baltacı, 2013) sayılmaktadır. Özel okullarda ise rehberlik hizmetlerinin niteliği ve rehberlik servisinin işleyişi ile ilgili çok az sayıda araştırma olup, bu araştırmalardan biri olan Gazioğlu İşmen, Bekçi, Güler Yavuz ve Çayırdağ'ın (2007) araştırmasında bireysel mesleki rehberlik etkinliklerinin grup etkinliklerinden daha çok yer tuttuğu görülmüştür.

Mesleki uygulamada psikolojik danışmanların sahip olduğu kişisel özellikler, mesleki bilgileri ve becerileri ile mesleğe yatkınlıkları önemlidir. Okullarda PDR hizmetlerini verebilecek mesleki bilgi ve beceriye sahip olmak ve bunları zaman zaman arttırmaya yönelik gayretler içinde olmak hizmetleri etkili kılmaktadır. Literatürde mesleki gelişim sürecinin bireyin alandan mezuniyeti ile başlayıp yaşam boyu devam ettiği, gelişim açısından bir son noktanın olmadığı vurgulanmaktadır (Spruill ve Benschhoff, 1996). PDR meslek elemanı yetiştirmede lisans programlarının yeterliliği ve içeriği ile ilgili alanda yapılan araştırmaların (Donat Bacıoğlu, 2014; Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012; Yerin Güneri vd., 2007) sonuçları, PDR mezunlarının lisans programlarında mesleki gereksinimleri karşılayacak olan bilgiyi kazandıklarını ancak kazanılan bu bilgilerin yanında kendilerine gerekli olan uygulama becerilerini yeterince edinemediklerini göstermektedir.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK, 2007) tarafından 2007-2008 öğretim yılından başlayarak PDR anabilim dalında uygulanması gereken bir lisans programı belirlenmiştir. Programın içeriğinde, rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili teorik ve uygulamalı dersler yer almaktadır. Okullarda uygulamaların yapılabileceği derslerden biri de ikinci sınıfın birinci döneminde yer alan okullarda gözlem dersidir. Bu dersin içeriğinde, psikolojik danışman adayının okul ortamını, öğrencileri, programları, öğretmenleri ve rehberlik servisini genel olarak tanımak amacıyla gözlem ve görüşmeler yapması amaçlanmaktadır (Özyürek, 2007). Okullarda gözlem ve kurum deneyimi dersleri sayesinde lisans öğrencileri, mesleğe ilişkin becerilerini geliştirme fırsatı bulmaktadırlar. Bu bağlamda bu araştırmada rehberlik ve psikolojik danışmanlık anabilim dalı ikinci sınıf öğrencilerinin okullarda rehberlik servisi ve rehberlik hizmetlerinin işleyişine dair yaptıkları gözlemin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okullarda gözleme giden öğrencilerin rehberlik servislerinde gözlemedikleri faaliyetler ve fiziksel özellikler nelerdir?
2. Okullarda gözleme giden öğrencilerin psikolojik danışmanlarda gözlemedikleri psikolojik danışman özellikleri nelerdir?
3. "Okullarda gözlem" dersini alan öğrenciler, bu dersi nasıl değerlendirmektedirler?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda eğitim gören ikinci sınıf öğrencilerinin "Okullarda Gözlem" dersi kapsamında on iki hafta boyunca yaptıkları gözlemleri incelemek amacıyla nitel araştırma modellerinden "yorumlayıcı olgubilim deseni" kullanılmıştır. Yorumlayıcı olgubilimin, metnin ya da davranışın anlamına odaklandığı, araştırılan konuyla ilgili durumun ya da deneyimin olası anlamını açıkladığı belirtilmektedir. Ayrıca yorumlayıcı olgubilimin, "ortak yaygın uygulamaları ortaya çıkarmayı", "katılımcıların anlamlarını tam olarak tanımlamayı ve açıklamayı" amaçladığı ifade edilmektedir (Annells, 2006). Buna bağlı olarak yorumlayıcı olgubilim analizinin amacı bireysel ve yaşanmış deneyimleri ayrıntısıyla incelemek ve katılımcıların buna ilişkin algılarını açıklamaktır (Smith ve Eatough, 2007).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz döneminde Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda eğitim gören ikinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu çalışmada "Okullarda Gözlem" dersine devam ikinci sınıf öğrencilerinden toplam 30'u çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Birçok durumda olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında amaçlı örnekleme yöntemlerinin yararlı olabileceği vurgulanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu nedenle bu çalışmada "amaçlı örnekleme" yöntemi kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, kayıtlı materyallerin analizini içerir. Eğitim alanındaki nitel araştırmalarda ders planları, öğrenci ödevleri, sınıfta bulunan araç gereçler, okul ve öğrenci kayıtları, öğrenci dosyaları, öğretmen değerlendirmeleri vb. gibi dokümanlar araştırmacı için veri kaynağı olarak kullanılabilir (Merriam, 2009). Dokümanların; kayıtlar, metinler gibi materyalleri içermesinden dolayı araştırmacı tarafından yorumlanması gerekmektedir. Bu nedenle dokümanlar sadece incelenmekle kalmaz aynı zamanda yorumlanarak yeniden yaratılmaktadır (Baş ve Akturan, 2008). Bu çalışmada, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda eğitim gören 30 ikinci sınıf öğrencilerinin her biri "Okullarda Gözlem" dersi kapsamında ilkökul, ortaokul ve lise düzeyindeki üç farklı okulun rehberlik servisinde dörder hafta olmak üzere toplam 12 hafta gözlem yapmışlardır. Gözlem okullarının ikisi özel okul on dördü ise devlet okulu olup, toplamda 22 psikolojik danışman bulunmaktadır. Öğrenciler yaptıkları gözlemleri, araştırmacılar tarafından ders kapsamında hazırlanan "Okullarda Gözlem Formu" doğrultusunda doldurmuşlardır. Formun içeriğinde okul rehberlik servisinin özellikleri, rehber öğretmenlerle ilgili özellikler, okul rehberlik hizmetlerinin incelenmesine ilişkin sorular yer almaktadır. Formların öğrenciler tarafından nasıl doldurulacağına dair bilgiler "Okullarda Gözlem" dersi kapsamında dersin ilk iki haftasında verilmiştir. Bu formlarda yer alan sorular literatüre bağlı kalınarak her bireyin kendi tecrübeleri doğrultusunda inşa ettiği anlamı ortaya çıkartmaya yönelik olarak hazırlanmıştır. "Okullarda Gözlem Formu" kapsam geçerliliği için soru listesinde yer alan sorular üç öğretim üyesi tarafından gözden geçirilerek tekrar düzenlenmiştir. Araştırmada, öğrencilerden tarafından doldurulan "Okullarda Gözlem Formu" doküman incelemesi araştırmacılar tarafından yapılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Dokümanların incelenmesi sonucunda elde edilen verilerin betimsel olarak çözümlemesinde yorumlayıcı olgubilim yöntemi kullanılmıştır. Yorumlayıcı olgubilim yönteminin işlevi bireyler tarafından tecrübe edilen olguların tümünü araştırmak ve açıklamaktır (Baker, Wuest ve Stern, 1992). Bu nedenle yorumlayıcı olgubilim araştırmalarının amacı olgunun yaşanmış deneyiminin özünü açıklamaktır (Rose, Beeby ve Parker, 1995). Bu çalışmada elde edilen verilerin analiz edilmesinde, yorumlayıcı olgubilim veri çözümleme aşamaları kullanılmıştır. Bu yöntem aracılığıyla araştırmacı, katılımcılar tarafından yapılmış görüşmeden ya da yazılmış yazılı dokümandan deneysel ya da objektif veri toplayabilmektedir. Bu yöntemde yer alan veri analiz basamaklarının, olgunun gerekli yapılarını ortaya çıkarmayı sağladığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada, gözlem ve görüşme formlarında yer alan ifadeler, konuyla ilgili bütün duyguyu elde etmek için araştırmacılar tarafından dikkatli bir şekilde okunmuştur. İncelenen olgunun bazı yönünü açıklama potansiyeli olan ifadeler daha sonra tekrar okunmuştur. Bu ifadelerden anlamlı birimler oluşturulmuştur. Her bir anlamlı birim ima edilen ya da açık anlamı vurgulanan ifadeye dönüştürülmüştür. Araştırmacılar tarafından bu dönüştürülen ifadelerden temalara ulaşılmıştır. Ulaşılan temalar aracılığıyla olgunun genel tanımı ortaya çıkartılmaya

çalışılmıştır (Baker vd., 1992). Lincon ve Guba nitel araştırmada iç geçerliliğin inandırıcılık, dış geçerliliğin aktarılabirlik, güvenilirliğin tutarlılık ve nesnelliğin onaylanabilirliğe karşılık geldiğini belirtmektedirler. İnandırıcılığı artırmak için öncelikle amaçlı örneklemeden yararlanılmıştır. Ayrıca araştırmacı üçgenlemesi yapılmış, başka bir ifadeyle üç öğretim üyesinin bulguları incelemesi sağlanmıştır (Patton, 2014). Creswell'e (2013) göre güvenilirliğe ilişkin esas nokta kodlayıcılar arasındaki görüş birliğinin varlığıdır. Aslında birden fazla kodlayıcı arasındaki görüş birliği aynı zamanda kararlılık anlamına da gelmektedir. Aktarılabirlik ise ayrıntılı betimlemelerle sağlanabilmektedir. Ayrıca verilerin kodlanmasında bilgisayar programının kullanılması güvenilirlik perspektifi içerisinde ele alınmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada verilerin çözümlenmesinde "Maxqda 12" bilgisayar programından yararlanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde bilgisayar programından yararlanılması, verilerin program üzerinden kodlanmasına ve temaların oluşturulmasına ayrıca verileri geri çağırma özelliğiyle temalar arasında ilişkilerin kurulmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca veri çözümlenmesinde programın önemli bir parçası olan şekil çizimine olanak sağlayan mapping özelliğinden yararlanılarak temalar şekil üzerinde de gösterilmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmada elde edilen nitel verilerin analizi doğrultusunda üç ana temaya ulaşılmıştır. Bunlar; 1. Rehberlik servisinin değerlendirilmesi, 2. Psikolojik danışmanın değerlendirilmesi, 3. Okullarda gözlem dersinin değerlendirilmesidir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin okullarda yaptıkları gözlem ve görüşme sonucunda formlarda belirttikleri ifadelerin kodlanması sonucunda temaya ulaşılmış her bir tema şekil üzerinde gösterilerek açıklanmıştır.

Tema 1: Rehberlik Servisinin Değerlendirilmesi

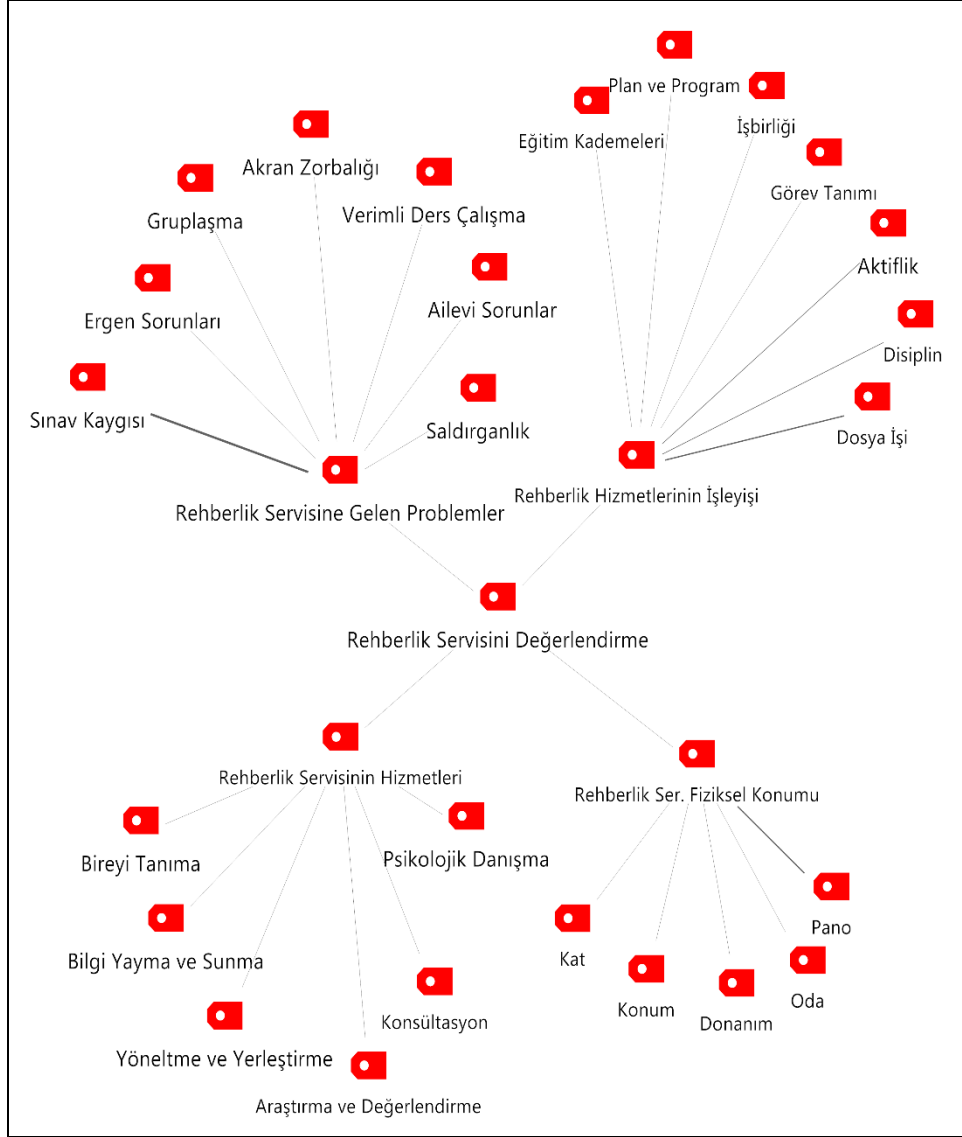
Araştırmanın birinci amacı okullarda gözlem dersi kapsamında öğrencilerin okullardaki rehberlik servisine yönelik incelemelerinin neler olduğunu belirlemektir. Gözlem ve görüşme formlarında belirtilen ifadelerin analizi sonucunda "rehberlik servisini değerlendirme" temasının altında, "rehberlik servisine gelen problemler", "rehberlik servisinin işleyişi", "rehberlik servisinin hizmetleri" ve "rehberlik servisinin fiziksel konumu" en sık tekrarlanan temalar olmuştur. "Rehberlik servisine gelen problemler" teması incelendiğinde; "lise öğrencilerinde sınav kaygısı çok fazla" ifadesiyle "sınav kaygısı", "lise öğrencilerinin ergen sorunlarının çözümü için rehberlik servisine gelmeleri" ifadesiyle "ergen sorunları", "lisede öğrenciler arasında küçük gruplar yüzünden problemin yaşanması" ifadesiyle "gruplaşma", "ilkokulda akran zorbalığının varlığı büyük sorun" ve "ilkokuldaki öğrenciler arasında dışlanma ve akran baskısı bulunmakta" ifadeleri ile "akran zorbalığı", "verimli ders çalışma konusunda yardım almak için geliyorlar" ifadesiyle "verimli ders çalışma", "gözlenen bireysel görüşmede ebeveyn ayrılığının çocuğun akademik başarısını olumsuz etkilemesi nedeniyle başvurması" ifadesiyle "ailevi sorunlar" ve "evet özellikle saldırganlık, duygu ve davranış bozukluğu olan çocuğun saldırgan davranışını gözlemledim" ifadesiyle "saldırganlık" en çok tekrarlanan problemler olarak belirlenmiştir. Bu problemlerin içerisinde en çok "sınav kaygısı" vurgulanmıştır.

"Rehberlik hizmetlerinin işleyişi" teması incelendiğinde; "eğitim kademelerine göre rehberlik etkinliklerinin farklılaşması dikkatimi çekti" ifadesiyle "eğitim kademeleri", "pdr programı okulun ihtiyacına uygun" ve "rehberlik hizmetleri planlı bir şekilde yapılıyor" ifadeleriyle "plan ve program", "okul psikolojik danışmanları birlikte uyumlu çalışıyorlar" ifadesiyle "işbirliği", "okul psikolojik danışmanına görev tanımı dışında işlerin verilmesi" ve "pdr görev tanımının belirsiz olması" ifadeleri ile "görev tanımı", "özel okulda öğrencilere daha fazla yardımcı olunuyor", "özel okulda rehberlik servisine daha aktif başvuru yapılıyor" ve "özel okulda daha fazla rehberlik etkinlikleri var" ifadelerinin yanı sıra aynı zamanda bazı devlet okullarında "rehberlik servisinin aktif olmaması" ve "rehberlik servisi hep kilitliydi" ifadeleri ile "aktiflik" temalarına ulaşılmıştır. "Okul psikolojik danışmanın disiplin dilekçesi yazıyor olması çok ilginç" ve "rehberlik servisi disiplin mercii olarak görülüyor" ifadesiyle "disiplin" ve "okul psikolojik danışman yazı işleriyle ilgileniyor" ifadesiyle "dosya işi" temalarına ulaşılmıştır. "Rehberlik servisinin hizmetleri" temasında ise; "test ve anketler uygulanıyor" ifadesiyle "bireyi tanıma", "önleyici rehberlik çalışmalarında bilgilendirme yapılıyor" ifadesiyle "bilgi yayma ve sunma", "lisede mesleki rehberlik bilgilerine daha çok yer veriliyor" ifadesiyle "yöneltme ve yerleştirme", "yıl boyunca yapılan rehberlik çalışmalarının takibinin okul psikolojik danışmanı tarafından yapılması" ifadesiyle "araştırma ve değerlendirme", "okul psikolojik danışmanın konsültasyon hizmeti vermemesi" ifadesiyle "konsültasyon", "psikolojik danışma yapılmıyor", "psikolojik danışma hizmeti az" ve "psikolojik danışmanın yapılmadığı söylenmesine rağmen gittiğim özel okulda yapılıyor" ifadeleri ile de "psikolojik danışma" temalarına ulaşılmıştır.

“Rehberlik servisinin fiziksel konumu” temasında, “kat”, “konum”, “donanım”, “oda” ve “pano” temaları ifade edilerek bu temalarla ilgili olarak olumsuzlukların altı çizilmiştir. Ancak “devlet okulundaki rehberlik servisinin donanımı kötü” ifadesinin yanı sıra “özel okulundaki rehberlik servisinin donanımı oldukça iyi” ifadesinde bulunularak bir karşılaştırmada bulunulmuştur. Bu temalar içerisinde “Bazı okullarda panoların özenle ve titizlikle öğrencilerin yaşına uygun olarak hazırlanmışken bazı okullarda ise buna dikkat edilmemiştir” ifadesi ile en sık pano teması tekrarlanmıştır.

Şekil 1. Rehberlik Servisinin Değerlendirilmesi

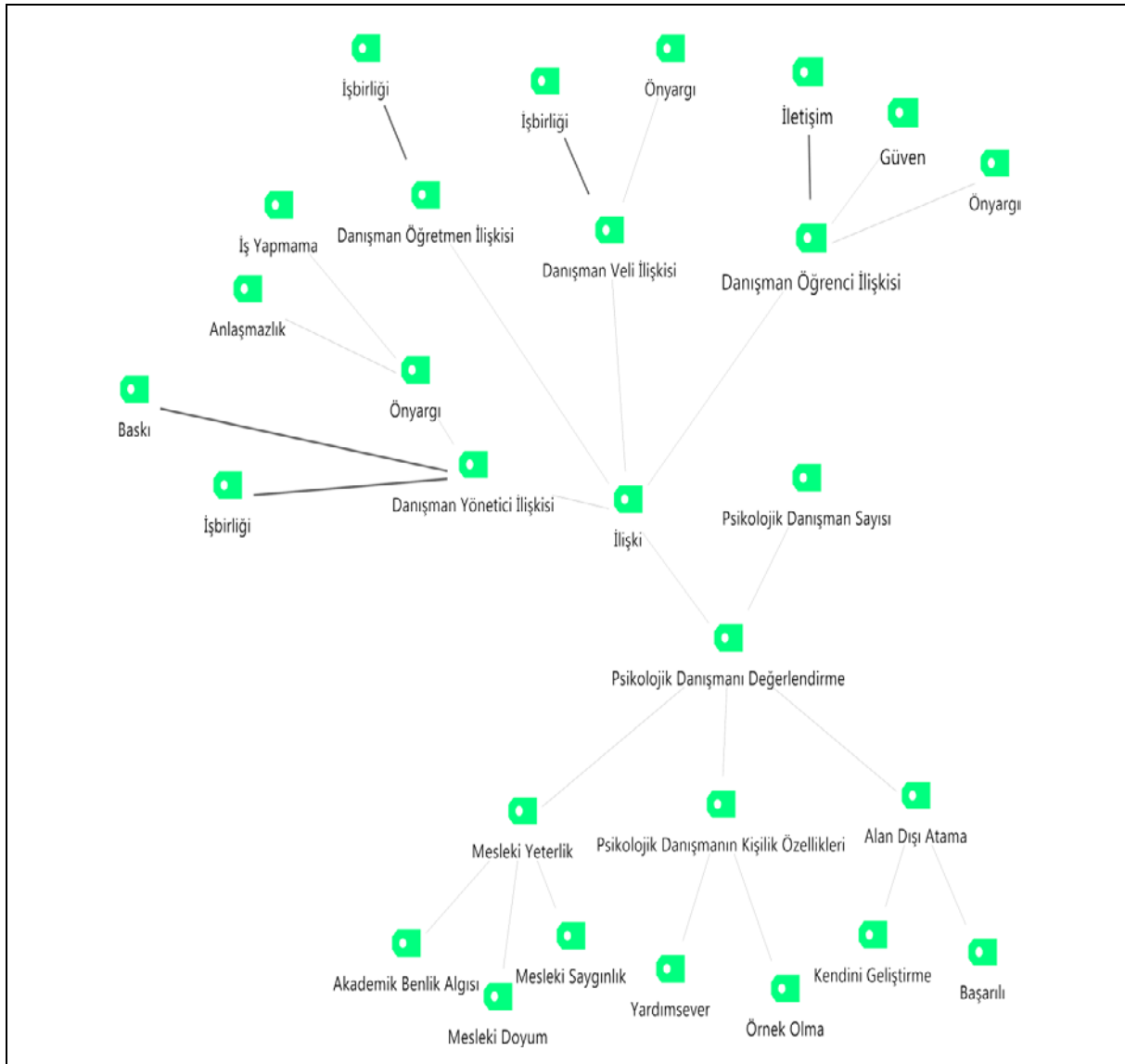

Tema 2: Psikolojik Danışmanın Değerlendirilmesi

Araştırmanın ikinci amacı okullardaki psikolojik danışmanın özelliklerini belirlemektir. Bu kapsamda “psikolojik danışmanın değerlendirilmesi” temasına ulaşılmış ve bu temanın altında ise; “ilişki”, “psikolojik danışman sayısı”, “mesleki yeterlik”, “psikolojik danışmanın kişilik özellikleri” ve “alan dışı atama” temalarına ulaşılmıştır. “İlişki” teması incelendiğinde; “danışman yönetici ilişkisi; işbirliği, baskı ve önyargı: iş yapmama ve anlaşmazlık”, “danışmanın öğretmen ilişkisi; işbirliği: yüksek ve düşük”, “danışman veli ilişkisi; “veli yaklaşım farkları var, öğrencilerin aileleri çocukların tanınmasından korktukları için rehber öğretmene önyargılı” ifadesiyle “önyargı” ve “işbirliği” temalarına ayrıca “danışman öğrenci ilişkisi; iletişim, güven ve önyargı” temalarına ulaşılmıştır. Danışmanın öğretmen ve veli ile olan ilişkisinde ifade edilen işbirliği teması “okul psikolojik danışmanı, veli, öğretmen, yönetici işbirliğinin olması” ifadesiyle sık tekrarlanırken, yönetici ile olan ilişkisinde işbirliğinin yanı sıra “okulun psikolojik danışmanı üzerinde yöneticilerin baskı ve kontrolü oldukça

"fazla" ifadesiyle baskı teması da sık tekrarlanmıştır. Danışmanın öğrenci ile olan ilişkisinde ise "okul psikolojik danışmanı öğrenci iletişiminin lisede gelişmiş ilkokulda gelişmemiş olması", "psikolojik danışmanın öğrenci iletişiminin iyi olması" ve "öğrencilerin okul psikolojik danışmanı tarafından tanınmaması" ifadeleri ile de iletişim teması daha sık tekrarlanan tema olmuştur. Ayrıca "okullarda görev yapan psikolojik danışman sayısı öğrenci sayılarına göre oldukça az, yeterli değil" ifadesiyle "psikolojik danışman sayısı" temasına ulaşılmıştır. "Mesleki yeterlik" temasında ise, "psikolojik danışma hizmeti için okul psikolojik danışmanın akademik benlik algısı oldukça düşük" ifadesiyle "akademik benlik algısı", "okulun psikolojik danışmanları ön yargıların aksine karmaşık ve yoğun çalışıyorlar", "rehberlik servisinin başarısı okul psikolojik danışmanına bağlı, yatmak isterse yatar, çalışmak isterse çok işi var", "okul psikolojik danışmanların bazıları sorunları görmezden gelip sadece saat doldurmaya çalışıyor", "projeleri hayata geçiremiyorlar" ayrıca "bazı okul psikolojik danışmanları işlerini önemsiyor", "Pdr mesleğine meslek üyeleri de dahil saygının azlığı" ifadeleriyle "mesleki doyum" ve "mesleki saygınlık" temalarına ulaşılmıştır. "Psikolojik danışmanın kişilik özellikleri" temasında ise, "yardımsever" ve "örnek olma" alt temaları yer almaktadır. Son olarak ise "alan dışı atama" temasında "özellikle özel okulda çalışan alan dışı mezun rehber öğretmenler pdr mezunlarına göre daha çok kendini geliştirmiş" ifadesiyle "kendini geliştirme" ve "özel okulda çalışan alan dışı mezunlar oldukça başarılı" ifadesiyle ise "başarılı" alt temalarına ulaşılmıştır.

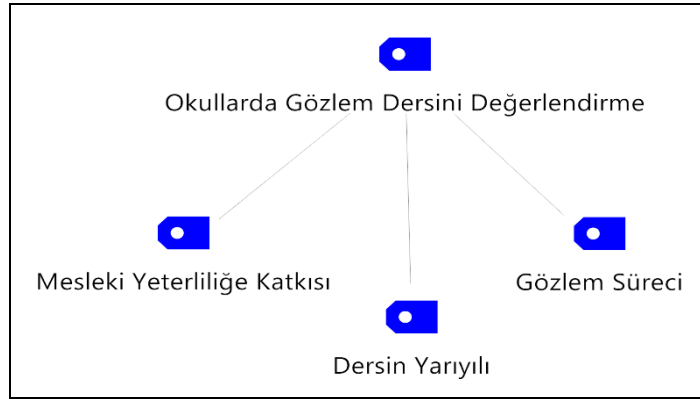
Şekil 2. Psikolojik Danışmanın Değerlendirilmesi

Tema 3: Okullarda Gözlem Dersinin Değerlendirilmesi

Araştırmanın son amacı olarak ise okullarda gözlem dersi kapsamında aldıkları bu dersin genel bir değerlendirilmesinin nasıl olduğunu belirlemektir. “Okullarda gözlem dersini değerlendirme” teması altında; “okullarda uygulama dersi stajyer öğrencinin meslek hayatı için yararlıdır”. “kötü örnekleri görmek kendimizi geliştirme isteği duymamıza neden oldu” ve “okullarda uygulama dersi sayesinde mesleğe dair fikir edinmiş olduk” ifadeleri ile “dersin mesleki yeterliliğe katkısı”, “okullarda gözlem dersinin ikinci sınış birinci dönem yerine ikinci sınış ikinci dönem olması gerekir” ifadesiyle ise “dersin yarıyılı” ve “zel okul devlet okul farkı ileride çalışmak istediğim kurumu belirlememde kafa karışıklığına neden oldu. nk özel okulda bizimle daha fazla ilgilenildi”, “bir staj ğrencisi olarak görmeyi beklemediğim halde özel okulda rehberlik etkinliği görme şansı yakaladım” ifadeleriyle “gözlem süreci” temalarına ulaşılmıştır.

şekil 3. Okullarda Gözlem Dersinin Değerlendirilmesi

SONUÇ, TARTIşMA VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlar, bulgular kısmında sunulduğu sırayla ilgili literatür kapsamında açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında oluşturulan temalardan “rehberlik servisinin değerlendirilmesi” ile ilgili elde edilen sonuçlarda; rehberlik servislerine gelen problemler sırasıyla sınav kaygısı, ergenlik, gruplaşma, akran zorbalığı, verimli ders çalışma, boşanan aile çocukları, saldırganlık olarak ifade edilmiştir. Özellikle sınav kaygısı en çok vurgulanan problem olmuştur. Karataş ve şahin Baltacı’nın (2013), yapmış oldukları bir araştırmada da bu araştırma sonuçlarına benzer olarak, öğrencilerin okul rehberlik servislerine başvurma nedenleri arasında; sınav kaygısı, birst okul hakkında bilgi, sınav bilgilendirmesi, ailevi sorunlar, arkadaş sorunları, ğretmen sorunları, mesleki rehberlik, ders çalışma yöntemleri, uyum sorunları ve okulda yaşanan şiddet olayları tespit edilmiştir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik ğrencilerinin yapmış oldukları gözlem sonucu elde edilen bilgiler ile Karataş ve şahin Baltacı’nın (2013), yapmış oldukları çalışmada rehber öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler paralellik göstermektedir. Sınav kaygısı öğrencilerin içinde buldukları gelişim döneminden bağımsız olarak her dönemde yaşaması muhtemel sorunlardan birisidir. Bu nedenle en çok vurgulanan sorun olarak ifade edilmiş olabilir. Bunun yanında, ilköğretim II. kademe ve ortaöğretim dneimine denk gelen ergenlik döneminde çocukların duygusal sorunlar ve kişisel sorunları daha çok yaşayabilecekleri düşünülürse araştırma sonucunda ortaya çıkan sorun alanlarına ilişkin rehberlik servisinden destek talep etmeleri olasıdır.

Bu araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu ise, okullarda rehberlik hizmetlerinin işleyişinin eğitim kademelerine göre farklılaştığı, rehberlik etkinliklerinin plan-program dhiline ve işbirliği içinde yrtldğdr. Bu sonuç, rehberlik hizmetlerinin işlevlerine uygun beklendik yöndedir. Okulların yapısı, amaçları, işlev ve işleyişleri, öğrencilerin gelişim özelliklerinin de ihtiyaç ve problem alanları açısından farklılıklar göstermesi nedeniyle sunulan rehberlik hizmetleri, eğitim kademelerine göre farklılaşmayı gerekli kılmaktadır (Kepçeoğlu, 1999). Okul ncesi eğitimi, oyun oynama, çocuğun bedenini kullanma, merakını giderme, hayal ve istekleri açığa vurma gibi ihtiyaçları karşılamaya yöneliktir. Bu dönemde çocuğun ilgilerini, yetenek ve becerilerini geliştirmek amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlemek çocuğa kendini tanıma imkanı sunmak, çocukların yaptıklarını izlemek,

ona dönüt vermek ve doğru davranışları pekiştirmek önemlidir. Okulöncesini takip eden ilköğretim dönemi, hem bireysel hem toplumsal gelişim açısından önemli bir dönemdir. Bu dönemde rehberlik hizmetleri, oryantasyon ve bireyi tanıma çalışmaları ile çocukların gelişim görevlerini başarmalarına, sağlıklı ve uyumlu bireyler olarak çocukluktan ergenliğe geçişini kolaylaştırmayı hedefler (Özabacı, Sakarya ve Doğan, 2008). Ortaöğretim dönemi ise, bireylere bir meslek kazandırmayı, bireyleri yükseköğretime ve yaşama hazırlamayı amaç edinmiştir. Bu dönemdeki rehberlik hizmetleri çoğunlukla akran zorbalığıyla başa çıkma, gerçekçi hedefler belirleyip doğru kararlar almalarını sağlamaya yönelik karar verme becerisini kazandırma, diğerleriyle sağlıklı ilişkiler geliştirme konularına odaklanmıştır (Can, 2002). Okul rehberlik programları da okulun özellikleri, ihtiyaçları, bulunduğu sosyo-ekonomik çevre ve olanakları dikkate alınarak hazırlanmalı ve okul-aile işbirliği içerisinde yürütülmelidir. Bu konuyla ilgili olarak ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde psikolojik danışman, yönetici ve sınıf rehber öğretmenleri arasında sağlanan işbirliğinin incelendiği araştırmalar yapılmıştır (Akbaş ve Çam, 2003; Aktepe, 2008). Bu araştırmalarda yıllık plan ve programların hazırlanması konularında okul rehberlik servisinin okul idaresiyle işbirliği içinde olduğuna değinilmiştir.

Rehberlik servisinin işleyişi ile ilgili bir diğer sonuç, görev tanımının net olmaması, rehberlik servisinin aktif olmaması, rehberlik servisinin bir disiplin yeri olarak görülmesi ve dosya işlerinin fazla olması olarak ifade edilmiştir. Alan yazında yer alan birçok araştırma sonucunda da görev tanımının net olmaması, rehberlik servislerinin kendi görev tanımı dışındaki pek çok işleri yapmak zorunda kalması olarak dile getirilmiştir (Donat Bacıoğlu, 2015; Erdur Baker ve Çetinkaya, 2007; Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012; Yerin Güneri vd., 2007; Yüksel Şahin, 2008). Rehberlik servisinin aktif olmamasının ve rehberlik servisinin bir disiplin yeri olarak görülmesinin ise çok çeşitli nedenleri olabilir. Bunlar sırasıyla, okullarda çalışan psikolojik danışman sayısının yetersiz olması, müdür, öğretmen ve veli ile okul psikolojik danışmanı işbirliğinin yetersiz olması, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili yanlış inanışlar, okul psikolojik danışmanı olarak çalışan kişilerin PDR lisans eğitimi almamış olması, lisans eğitimi almış ise, kişilik özellikleri, mesleki yeterliliği, iş doyumu, rehberlik etkinliklerini yürütürken zamanını ve enerjisini etkin kullanamaması, mesleki eğilimi, idari görevlere ilgi duyması gibi sorunlardan kaynaklanabilir. İdarecilerin psikolojik danışmanları, salonu, koridorları, tuvaleti gözetim altında tutmak, nöbet tutmak, sınavlarda gözetmenlik yapmak, boş geçen derslere girmek gibi alanları dışındaki işlere yöneltmesi; öğrencilerin psikolojik danışmanı otoriter, kuralcı, problem arayan, idareci olarak algılamalarına neden olmakta, bu da sağlıklı bir rehber öğretmen-öğrenci etkileşimini olumsuz etkilemektedir (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006; Korkut Owen ve Owen, 2008). Yapılan araştırmalarda psikolojik danışmanların lisans eğitiminde teorik açıdan donanımlı olmalarına karşın; uygulamaya ilişkin derslerin yetersizliğinden dolayı bireysel ve grupla danışma teknikleri konusunda yeterince deneyim kazanmamış olmaları, psikolojik danışmanların okullara geldiklerinde zorluk yaşamalarına ve dolayısıyla rehberlik servisinin aktif olmamasına neden olmaktadır (Hamamcı, Murat ve Çoban, 2004; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006).

Okullarda yürütülen rehberlik servisinin hizmetleri sırasıyla; bireyi tanıma, bilgi toplama ve sunma, yöneltme ve yerleştirme, araştırma-değerlendirme ve konsültasyon hizmetleri olarak belirtilmiştir. Bu hizmetler arasında psikolojik danışma hizmetlerine yer verilmediği ise daha fazla vurgulanmıştır. Benzer şekilde, Aydemir Sevim ve Hamamcı'nın (1999), yaptıkları araştırma sonucunda, rehber öğretmenlerin rehberliğin bilgi verme işlevini yerine getirmede kendilerini yeterli hissettikleri, uygulama kısmında ise orta düzeyde yeterli hissettikleri saptamışlardır. Donat Bacıoğlu'nun (2014) yapmış olduğu araştırma sonucunda da, alanda çalışırken lisans eğitiminin teorikte yeterli pratikte yetersiz kaldığı, süpervizyon ihtiyacının alanda çalışırken de devam ettiği saptanmıştır. Tuzgöl Dost ve Keklik (2012), alan eğitiminin mezunlarına kazandırmaya çalıştığı bilgi ve becerilerde önemli aksamaların olduğu, mezunların yeterli derecede uygulama alanlarına ve MEB sistemine aşına olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Yukarıda belirtilen rehberlik hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde etkili olan faktörlerden biri de rehberlik servisinin fiziksel konumudur. Fiziksel konum denildiğinde, rehberlik servisinin fiziksel koşulları, donanımı, okul binası içinde bulunduğu kat anlaşılmalıdır. Türkiye'de PDR alanı görece olarak kısa sayılamayacak bir geçmişe sahip olmasına rağmen, rehberlik hizmetlerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için elverişli fiziksel ortam konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Bunun yanında donanım açısından ölçme araçlarının yetersizliği, bilişim teknolojilerinden yeterli düzeyde yararlanılmaması dikkati çeken diğer unsurlardır (Pişkin, 2006). Nitekim Güven (2009) yaptığı araştırmada özellikle ortaöğretim kurumlarında PDR hizmetleriyle ilgili olumsuz noktalardan birinin okul rehberlik servisinin fiziki donanım eksikliği olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer

şekilde Karataş ve Polat (2013) da fiziki koşulların yetersizliğini ve okul yöneticilerinin rehberlik servislerinin gerek fiziksel mekânını iyileştirme, gerekse daha nitelikli bir hizmet sunmak için rehber öğretmenlere destek olma noktasında yetersiz kaldıklarını dile getirmişlerdir. Karaküçük (2010) ise araştırmasında, okul rehberlik servisinin fiziksel/ mekânsal koşullarını incelemiş, rehberlik servislerinin fiziksel koşullarının genellikle uygun; ya da orta düzeyde uygun olduğunu ve bu koşulların devlet ve özel okula göre değişmediğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada Karaküçük'ün (2010) araştırmasından farklı olarak genellikle özel okulların rehberlik servisinin hem mekânsal hem de donanım açısından daha iyi olduğu ancak devlet okullarının koşullarının çok da kötü olmadığı bulunmuştur. Bütün bu bulgular ışığında araştırmaların çoğunun devlet okullarında gerçekleştiği düşünülürse, bu okullarda rehberlik servisinin fiziki koşullarının iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapılması yararlı olacaktır. Bu iyileştirmelerden biri okullarda yapılacak rehberlik hizmetleri hakkında öğrencileri bilgilendirme amaçlı olarak kullanılan panolarla ilgili olabilir. Öğrencinin içinde bulunduğu eğitim kademesi ve gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanan panolar hem öğrenciler için dikkat çekici olacak hem de yapılacak etkinliklerin içeriğinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Nitekim bu çalışmada bazı okullarda panoların öğrencinin yaşına uygun olarak titizlikle hazırlandığı, bazı okullarda ise buna dikkat edilmediği sıkça vurgulanmıştır.

Araştırma kapsamında oluşturulan temalardan “okul psikolojik danışmanının değerlendirilmesi” ile ilgili elde edilen sonuçlara göre; okul psikolojik danışmanı ile öğretmen ve veli arasında işbirliği olduğu; okul psikolojik danışmanı ile öğrenciler arasında iletişim olduğu; okul psikolojik danışmanı ile yönetici arasında işbirliği ve baskı olduğu görülmektedir. Okullarda yürütülen PDR hizmetlerinin etkili olabilmesi için; okul müdürlerini, rehber öğretmenleri, öğretmenleri, öğrencileri ve velileri içine alan bir takım çalışması gerekir. Akbaş (2001), ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğini incelemiş, yüksek idare desteği, geliştirici iletişim, olumlu PDR anlayışı ve yüksek düzeyde veli katılımını, işbirliğinin yüksek düzeyde olmasını sağlayan faktörler olduğunu saptamıştır. Buna karşın, işbirliğinin düşük düzeyde yapılmasına yol açan faktörleri ise, düşük idare desteği, engelleyici iletişim, olumsuz PDR anlayışı, danışman rolünün benimsenmemesi olarak tespit etmiştir. Okul müdürü, bir okuldaki rehberlik hizmetlerinin işleyişinden doğrudan doğruya sorumludur. Rehberlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde hem kaynak sağlayıcı rolü hem de rehberlik programının hazırlanması, uygulanması ve işler hale getirilmesinden sorumlu bir lider olarak işbirliği içinde olmak zorundadır. Genel olarak yapılan araştırmalarda; müdürler, rehber öğretmenler ve öğretmenler PDR hizmetlerinin yürütülmesinde genel olarak işbirliği olduğunu ifade etmişlerdir (Başaran, 2008; Demir, 2010; Ünal, 2004). Ayrıca bu işbirliği ile rehberlik çalışmalarının sonucunda ortaya çıkan olumlu gelişme ve değişimleri gören ve bu değişimlerden fayda sağlayan öğretmenler, rehber öğretmenlerle işbirliği yapmak konusunda çok daha aktif ve istekli olmaktadır (Bakioğlu ve Gayık Asyalı, 2005). Bununla birlikte bazı çalışmalar da ise okul müdürünün rehberlik hizmetleri ile ilgili bilgi ve anlayışının yetersiz olması, bundan kaynaklı olarak; rehberlik hizmetlerine ilgisiz kalması, gerekli desteği vermemesi, rehber öğretmenin görev ve sorumluluklarını bilmemesi, rehberlik servisinin önemini kavrayamaması, rehber öğretmenden görev tanımı dışında kalan iş ve işlemlerin yapılmasını talep etmesi, okul psikolojik danışmanından beklenti ve isteklerin fazla olmasına ilişkin sonuçlar ortaya konulmuştur (Bakioğlu ve Gayık Asyalı, 2005; Can, 2010; Güven, 2003; Hamamcı vd., 2004; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006; Korkut Owen ve Owen, 2008; Karaküçük, 2010; Özdemir, 2008; Sürücü ve Yavuz, 2013). Bu tür yaklaşımlar okul psikolojik danışmanı üzerinde baskı ve kontrole neden olabilir. Benzer şekilde, Tuzgöl Dost ve Keklik (2012), yönetici ve öğretmenlerin PDR hizmetlerine ilişkin önyargılı tutumu, bilgi ve işbirliği eksikliği ile görev tanımının net olmamasının rehberlik hizmetlerinde öne çıkan zorluklar olduğunu belirtmişlerdir. Veli ile ilişkiler rehberlik hizmetlerinin dolaylı sunulan hizmetlerinden biridir. Öğrenciye yapılacak yardımların etkili ve sürekli olabilmesi için velilerle işbirliği içinde olmak gerekmektedir. Okulun, öğrencinin, çevrenin ve rehberlik olanaklarının velilere tanıtılması, velilerden öğrenci hakkında bilgi alma ve rehberlik çalışmalarına velilerin katkısını sağlama, velilere yardım (rehberlik) ve eğitim; görüşme yapmak, bilgilendirici toplantı ve seminerler düzenlemek rehberlik hizmetlerinin görevidir. Veli ile gerçekleştirilen işbirliği ve karşılıklı anlayış ve saygı ile (Bursalioğlu, 1999) öğrencinin gelişimiyle ilgili daha iyi bir gelişme sağlanabilir. Çalık (2007), araştırmasında rehberlik ortamının uygunluğunun velilerle olan iletişimi etkilediğini vurgulamıştır.

Öğrenci kişilik hizmetlerinin bir alt hizmet alanı olan rehberlik hizmetlerinin odak noktasında öğrenciler bulunmaktadır. Bunun için rehber öğretmenin, okulda hangi işlevi yerine getirdiğini öğrencilere anlatması ve onların güvenini kazanacak davranışlar sergilemesi, hatta davranışlarının öğrenciler tarafından nasıl algılandığını anlamasıdır (Ünal ve Ünal, 2010). Rogers'a göre (1981) danışanların, psikolojik danışmanlara ilişkin algıları,

psikolojik danışmanların izlediği kuramlar ve yöntemlerden daha önemlidir. Danışanlar, psikolojik danışmanların kişisel tarzlarıyla ilgilenmekte ve bundan etkilenmektedirler (aktaran Nystul, 1999). Öğrencilerden alınan geri bildirimler de okul psikolojik danışmanının kendini ve hizmetleri değerlendirmesi için önemlidir. Öğrenciler ve okul psikolojik danışmanı arasındaki iletişimin niteliği eğitim kademelerine göre farklılık gösterir. Ergenler ilkökul öğrencilerine göre, içinde buldukları gelişim dönemi özellikleri gereği rehberlik servisine daha fazla başvurarak yararlanma ihtiyacındadırlar. İlkokul öğrencileri ise, sınıf öğretmeni ya da velisi tarafından rehberlik servisine yönlendirilmektedirler. Johnson, Rochkind ve Ott (2010), liselerde psikolojik danışmanlığın önemini belirtmişler; rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetinin öğrencilerin sonraki yaşamları için temel bir destek yapısı olduğunu ortaya koymuşlardır. Bir okulda öğrenci sayısının çok, psikolojik danışman sayısının az olması da iletişimin kalitesini azaltacağından okul psikolojik danışmanının öğrencileri tanımamasına kaynaklık edebilir.

Okul psikolojik danışmanının değerlendirilmesi ile ilgili bir diğer sonuç mesleki yeterliliğe ilişkindir. Paisley ve Borders'a (1995) göre psikolojik danışmanlar okullarda farklı öğrenci sorunlarıyla karşılaşmakta ve özel vakalarla ilgili olarak destek alabilecekleri bir süpervizyon hizmetine ihtiyaç duymaktadırlar (Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012). Lisans eğitiminin mezunlarına kazandırmaya hedeflediği bilgi ve becerilerin sahaya aktarılmasında birtakım sıkıntılar olduğu artık bilinen bir problemdir. Nazlı (2007), yapmış olduğu araştırmasında, rehberlikteki değişime rağmen kendi rollerinde bir değişimi algılamadıklarını, görüşme tekniğinde ve müşavirlik rollerinde kendilerini yeterli bulurken, psikolojik danışma, sınıf rehberliği ve program yönetiminde yetersiz bulduklarını, değişen sisteme uyum sağlamak için mesleki gelişimlerini artırmak istediklerini belirlemiştir. Bu bulgu araştırmanın bulgusunu kısmen desteklemektedir.

Okul psikolojik danışmanların mesleki doyumu ile ilgili yapılan benzer araştırma sonuçlarına bakıldığında, okul psikolojik danışmanlarına göre, sadece kendi işiyle meşgul olmak, çalışmalarıyla ilgili olumlu geri bildirim almak (Donat Bacıoğlu, 2015), sorun çözmeye katkıda bulunmak, mesleği sevmek, mesleğin kişiliğine uygun olması (Tuzgöl Dost ve Keklik, 2012), mesleki gelişime etkinliklerinden konferans ve seminerlere katılmak, meslektaşlarla mesleki konuları tartışmak, ilgili yayınları okuma (Hamamcı, 2005); okul ortamından duyulan memnuniyet (Seğmenli, 2001) mesleki doyumu olumlu etkileyen faktörler olarak tespit edilmiştir.

Okul psikolojik danışmanlarının kişilik özellikleri arasında yardımsever ve örnek olma ifade edilmiştir. Psikolojik danışma alanının doğası gereği bu mesleği icra edecek kişinin kişilik özelliklerinin de farklı olması beklenmektedir. Alan yazın incelendiğinde, bu kişisel özellikler; sıcak ve kabul edici olmak, empatik olmak, esnek olmak, öz farkındalık, içtenlik, yardım etmek, dürüstlük, sabırlı, sebat, lider, güvenilir, iletişim kurabilen, enerjik, sır tutan, ön yargısız, örnek olma olarak sıralanmaktadır (Halinski, 2009; İkiz ve Totan, 2011; Kepçeoğlu, 1999; Muslu Köseoğlu, 1994; Ünal ve Ünal, 2010). Atıcı ve Çam'ın (2013) okullarda PDR uygulamaları dersine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi üzerine yapmış oldukları benzer bir araştırma sonucunda da psikolojik danışmanın "yardımcı olma" ve "model olma" özellikleri en sık vurgulanan özellikler olarak bulunmuştur.

Araştırmanın en dikkat çeken ilginç sonucu, alan dışı atama olarak alanda okul psikolojik danışmanı olarak çalışanların kendini geliştirmiş ve başarılı olduğu bulgusudur. Mesleki yeterlilik açısından dışarıdan bakıldığında, kişisel özelliklerin yatkın olması, alana ilgi duymak, sevmek, okumak, araştırmak, kişisel çabalarla, kurslarla mesleki olarak kendini geliştirmek yenilemek yeterliymiş gibi görünebilir ancak psikolojik danışma ve rehberlik lisans eğitimi ve süpervizyon almadan bu alanda çalışmak doğru bir yaklaşım değildir. Bütün bunlar alınan eğitimin üzerine konulursa anlamlı durur. Kuşkusuz ki MEB'in beklentileriyle PDR hizmetlerinin bu beklentileri karşılamaya ilişkin sorunları olduğu doğrudur ancak bu herkesin bu işi yapabileceği anlamına da gelmemelidir.

Bu araştırmada okullarda gözlem dersi çerçevesinde rehberlik servisinin, psikolojik danışmanın ve gözlem dersinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Gözlem dersini değerlendirme teması altında dersin mesleki yeterliliğe katkısı, dersin yarıyılı ve gözlem süreci yer almaktadır. Öğretmen eğitiminde önemli olan noktalardan birisi kuramı uygulamaya aktaracak beceri ve tutumların kazandırılmasıdır. Bu nedenle 1997'de YÖK tarafından yeniden yapılandırılan öğretmen eğitimi müfredatlarına Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması gibi dersler eklenmiştir. Uygulama, yeni mesleki bilgi ve becerilerin kazanılmasında son derece etkili olmaktadır. Okul Deneyimi derslerinde öğretmen adaylarının okulu sistemli bir şekilde tanınması, okulun yönetimi ve okuldaki işler ile okulda bulunan diğer kaynaklara ilişkin bilgi sahibi olması, sınıf ortamındaki ve okuldaki diğer etkinlikleri gözlem yoluyla tanınması amaçlanmaktadır (Köroğlu, Başer ve Yavuz, 2000).

Uygulama okullarındaki gözlemler öğretmen adayları için büyük önem taşımaktadır. Öğretmen adayları bu gözlemler ile izledikleri modeller (uygulama öğretmenleri) ve sınıf atmosferi hakkında bilgi sahibi olmaktadır. YÖK'ün eğitim fakülteleri için yaptığı reform çalışmaları sonucunda PDR lisans programları, diğer öğretmenlik programlarındaki yeterlik alanları/ders kategorileri şablonuna oturtulmuştur. Programın Üçüncü yarıyıl döneminde yer alan okullarda gözlem dersi henüz yolun başında olan P.D.R. öğrencileri için uygulama sürecinde temel basamak niteliğindedir. Nitekim uygulama dersleri ile ilgili olarak P.D.R. öğrencilerinin görüşlerinin incelendiği benzer araştırma sonuçlarında, öğrencilerin staj ve uygulamalar sonunda kendilerini güçlü ve güvenli hissettikleri, olumlu duygular içinde oldukları, mesleği yapmaya istekli oldukları görülmektedir (Atıcı ve Ulusoy, 2010; Nelson ve Jackson, 2003; Sarıtaş, 2007).

Bu araştırmanın örneklem grubu bir üniversitenin PDR lisans programıyla sınırlı olduğu için farklı örneklem grupları ile benzer çalışmaların yapılması karşılaştırma yapabilmeye olanak sağlayacaktır. Ayrıca bu konuda daha sonra yapılacak çalışmalarda nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılması, bu konunun daha kapsamlı incelenmesine katkı sağlayabilir. Özellikle okullardaki rehberlik servislerine yönelik gerçekleştirilen bu araştırma sonuçlarının alana katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, S. (2001). *İlköğretim ve ortaöğretim okullarındaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğinin incelenmesi (Adana örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Akbaş, S. ve Çam, S. (2003). *Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğinin incelenmesi*. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri, Malatya.
- Aktepe, İ. (2008). *Rehber öğretmenlerin yönetici ve öğretmenlerden mesleki beklentileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Anells, M. (2006). Triangulation of qualitative approaches: Hermeneutical phenomenology and grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 56(1), 55-61.
- Atıcı, M. ve Çam, S. (2013). Okullarda PDR uygulamaları dersine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 106-119.
- Atıcı, M. ve Ulusoy, Y. (2010). Psikolojik danışman adaylarının grup rehberliği etkinliğini yürütürken kullandıkları psikolojik danışma becerilerinin, bu becerileri kullanmaya ilişkin yeterlik algılarının ve grup yönetimini sağlama yöntemlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 62-81.
- Aydemir Sevim, S. ve Hamamcı, Z. (1999). Psikolojik danışmanların mesleki doyumları ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(12), 39-46.
- Baker, C., Wuest, J. ve Stern, P. N. (1992). Method slurring: The grounded theory/ phenomenology example. *Journal of Advanced Nursing*, 17, 1355-1360.
- Bakioğlu, A. ve Gayık Asyalı, S. (2005). Rehber öğretmenlerin buldukları kariyer evrelerine göre okul yönetimini algılayışlarının niteliksel olarak incelenmesi. *Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21, 89-110.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri NVivo 7.0 ile nitel veri analizi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Başaran, M. (2008). *İlköğretim okullarındaki yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinden beklentileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Bursahoğlu, Z. (1999). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış* (11. bs.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, E. (2010). *İlköğretim okullarında görevli rehber öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların incelenmesi*. 9.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Elazığ.
- Can, G. (2002). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.) (3. bs.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çalık, C. (2007). Okul-çevre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: Kavramsal bir çözümleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(3), 123-139.
- Demir, M. (2010). *Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Doğan, S. (2016). Okul rehberliği ve danışmanlığı alanında çağdaş bir yaklaşım: Kapsamlı rehberlik program modeli. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(13), 56-64.
- Donat Bacioğlu, S. (2014). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi: Nitel bir değerlendirme. 9. *Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi Tam Metin Kitabı* içinde (s. 1082). Edirne.
- Donat Bacioğlu, S. (2015). *Alanda çalışan rehber öğretmenlerin mesleğe ilişkin görüşleri*. VIII. Üniversiteler Psikolojik Danışma ve Rehberlik Sempozyumu'nda sunulan sözlü bildiri, Eskişehir.

- Erdur Baker, Ö. ve Çetinkaya, E. (2007). Etik: Davranışta kırılma noktası. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. Owen (Ed.), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, meslekleşme sürecinde ilerlemeler, Cilt 1* içinde (s. 163-182). Ankara: Nobel Yayın.
- Gazioğlu İşmen, E., Bekçi, B., Güler Yavuz, Ç. ve Çayırdağ, N. (2007). İstanbul ili özel ve devlet okullarında mesleki rehberlik çalışmalarına ilişkin durum saptaması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 27, 97-109.
- Güven, M. (2003). Psikolojik danışmanların okul yöneticileri ile ilişkilerinin değerlendirilmesi. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi 09-11 Temmuz 2003 İnönü Üniversitesi/Malatya Bildiri Özetleri* içinde (s. 102-103). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Güven, M. (2009). Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerinin okul rehberlik hizmetleri ve denetimiyle ilgili görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 171-179.
- Gysbers, N. C. ve Henderson, P. (1994). *Developing and maintaining your school guidance program*. Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Halinski, K. H. (2009). *Predicting beginning master's level counselor effectiveness from personal characteristics and admissions data: An exploratory study* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of North Texas, Texas.
- Hamamcı, Z. (2005). Ankara ilinde çalışan okul psikolojik danışmanlarının mesleki gelişim ve meslek doyum düzeyleri arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(24), 27-44.
- Hamamcı, Z., Murat, M. ve Çoban, A. (2004). *Gaziantep'teki okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki sorunlarının incelenmesi*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338.
- İkiz, E. ve Totan, T. (2011, 2-5 Ekim). *Etkili psikolojik danışman özelliklerini değerlendirme ölçeğini (EPÖDÖ) geliştirme çalışması*. XI. PDR Kongresi'nde sunulan sözlü bildiri, İzmir.
- Johnson, J., Rochkind, J. ve Ott, A. (2010). Why guidance counseling needs to change. *Educational Leadership, Special Topic*, 74-79.
- Karaküçük, S. (2010). Okul rehberlik servislerinin fiziksel/mekânsal koşullarının incelenmesi (Rehber öğretmenlerin mekânsal algıları bağlamında). *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1), 421-440.
- Karataş, H. ve Polat, M. (2013). Okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerine bakış açıları üzerine okul rehber öğretmenlerinin görüşleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 105-124.
- Karataş, Z. ve Şahin Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim kurumlarında yürütölen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmen, öğrenci ve okul rehber öğretmeninin (psikolojik danışman) görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Faköltesi Dergisi*, 14(2), 427-460.
- Kepeçoğlu, M. (1999). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Korkut Owen, F. ve Owen, D. W. (2008). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Faköltesi Dergisi*, 41(1), 204-218.
- Korkut Owen, F. ve Owen, D. W. (2008). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Faköltesi Dergisi*, 41(1), 204-218.
- Korkut, F. (2007). Counselor education, program accreditation and counselor credentialing in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 22, 57-67.
- Köroğlu, H., Başer, N. B. ve Yavuz, G. (2000). Okullarda uygulama çalışmalarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Faköltesi Dergisi*, 19, 85-95.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation: Revised and expanded from qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2001). Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/68.html> adresinden erişildi.
- Muslu Köseoğlu, S. (1994). *Psikolojik danışmanların empatik becerilerinin ve kişilik özelliklerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Nazlı, S. (2007). Psikolojik danışmanların değişen rollerini algılayışları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(18), 1-17.
- Nazlı, S. (2014). Polis Akademisi kapsamlı gelişimsel rehberlik tasarım süreci. *EJER 2014 kongresi bildiri özetleri kitabı* içinde (s. 250). İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Nelson, K. W. ve Jackson, S. A. (2003). Professional counselor identity development: A qualitative study of Hispanic student interns. *Counselor Education & Supervision*, 43, 2-14.
- Nystul, M. S. (1999). *Introduction to counseling: An art and science perspective*. Boston: Allyn and Bacon.
- Özabacı, N., Sakarya, N. ve Doğan, M. (2008). Okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 8-22.
- Özdemir, E. (2008). *Anadolu liselerinde görev yapan idareci ve öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini benimseme düzeyi nedir?* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (t.y.). <http://orgm.meb.gov.tr> adresinden erişildi.
- Özyürek, R. (2007). Psikolojik danışman eğitiminin ve okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin niteliğini yükseltmeye yönelik öneriler. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. Owen (Ed.), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, meslekleşme sürecinde ilerlemeler, Cilt 1* içinde (s. 123-137). Ankara: Nobel Yayın.
- Paisley, P. ve Borders, L. D. (1995). School counseling: An evolving specialty. *Journal of Counseling & Development*, 74, 150-153.
- Paskal, K. (2001). *Okul yöneticilerinin (ilköğretim okulu müdürlerinin) bu okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin görevleri ve rehberlik hizmetleri ile ilgili bilinçlilik düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.) (3. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Pişkin, M. (2006). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dünü, bugünü ve yarını. M. Hesapçioğlu ve A. Durmuş (Ed.), *Türkiye’de eğitim bilimleri: Bir bilanço denemesi* içinde (s. 457-501). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Rayle, A. D. (2006). Do school counselors matter? Mattering as a moderator between job stress and job satisfaction. *Professional School Counseling*, 9(3), 206-215.
- Rose, P., Beeby, J. ve Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 21, 1123-1129.
- Sarıtaş, M. (2007). Okul deneyimi uygulamasının aday öğretmenlere sağladığı yararlar konusundaki görüşlerin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 121-143.
- Seğmenli, S. (2001). *Rehber öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Smith, J. A. ve Eatough, V. (2007). *Analysing qualitative data in psychology*. E. Lyons ve A. Coyle (Ed.). London: Sage Publications.
- Spruill, D. ve Benschoff, M. B. (1996). The future is now: Promoting professionalism among counselor training. *Journal of Counseling and Development*, 74, 468-472.
- Sürücü, A. ve Yavuz, M. (2013). Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde okul müdürü-rehber öğretmen etkileşiminin değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4), 1029-1047.

- Tuzgöl Dost, M. ve Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 389-402.
- Ünal, A. ve Ünal, E. (2010). Öğretmen ve öğrencilerin rehber öğretmeni algılamalarına ilişkin bir durum çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2),920-945. 01 Haziran 2016 tarihinde <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/download/1209/626> adresinden erişildi.
- Ünal, E. (2004). *İlköğretim okullarında profesyonel olmayan rehberlik çalışmaları ve eksikliği hissedilen hizmetler*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Yerin Güneri, O., Büyükgöze Kavas, A. ve Koydemir, S. (2007). Okul psikolojik danışmanlarının profesyonel gelişimi: Acemilikten olgunlaşmaya giden zorlu yol. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve D. Owen (Ed.), *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, meslekleşme sürecinde ilerlemeler*, Cilt 1 içinde (s. 139-161). Ankara: Nobel Yayın.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *21.yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurtal, F. (2007). İlköğretim okullarındaki rehberlik servislerinin mekan, donanım, ekipman ve insan kaynakları açısından durumu. *Milli Eğitim Dergisi*, 174, 288-298.
- Yükseköğretim Kurulu. (2007). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans Programı*. 13 Mayıs 2016 tarihinde http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/rehberlik_psiolojik_danismanlik.doc adresinden erişildi.
- Yüksel Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-26. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/viewFile/491/310> adresinden erişildi.

EXTENDED SUMMARY

Guidance and Psychological Counseling Students' Evaluation of Guidance Services in Schools

INTRODUCTION

The Regulations on Guidance and Psychological Counseling Services (Ministry of National Education [MEB] 2001), issued by the Ministry of National Education, sets out the rules and procedures related to the offering of psychological counseling and guidance (PCG) services in schools. A psychological counselor in a school must have professional competence, and work in cooperation with and take support from administrators, teachers, and students' families. Psychological counselors' personal traits, professional knowledge and skills, and inclination to the profession are important factors that affect their professional practices. Psychological counselors offer services more effectively when they are equipped with knowledge and skills required to fulfill the need for PCG in schools and exert efforts to enhance their knowledge and skills regularly. The research on the effectiveness and content of undergraduate programs in PCG (DonatBacıoğlu, 2014; Tuzgöl Dost and Keklik, 2012; Yerin Güneri, Büyükgöze Kavas and Koydemir, 2007) suggests that graduates gain during undergraduate study the knowledge required in their professional life, however cannot always get practical skills adequately.

The Higher Education Council (YÖK, 2007) developed an undergraduate curriculum that has been implemented in PCG programs since 2007-2008 academic year. The curriculum includes an observation course, offered in the first semester of second year, during which students gain hands-on experience in schools. This course entails prospective psychological counselors to perform observations and interviews in schools so that they get familiarized with the school environment, students, programs, teachers, and guidance services (Özyürek, 2010). Thanks to observation and school experience courses, undergraduate students have the chance to improve their professional skills. The present study aims to provide an evaluation of observations and interviews that second-year students of the program in guidance and psychological counseling performed with regard to psychological counseling and guidance services in schools.

METHOD

This study sets out to evaluate the observations and interviews that second-year students of the Program in Guidance and Psychological Counseling, Department of Educational Sciences, Faculty of Education at Trakya University, Turkey performed in the fall semester of 2015-2016 academic year with regard to psychological counseling and guidance services in schools. The participants of this study were 30 second-year students that took "School Observation" course. Purposive sampling was used in the study to select the participants. Document examination is used as data-collecting technique. Observation and interview protocols, consisting of open-ended questions, were developed by the researchers to enable participants to evaluate the guidance service, psychological counselor and the course as a part of the "School Observation" course. For the purpose of this study, students were asked to carry out observations and interviews, using these protocols. The documents obtained as a result of this process were analyzed by the researchers. Interpretative phenomenological analysis was used for descriptive analysis of data collected after document examination. The researchers categorized the data in observation and interviews forms into themes. Maxqda 12 software was used in data analyses. Furthermore, mapping was used in data analyses to display the themes visually.

RESULTS AND DISCUSSION

With regard to the "evaluation of guidance services", one of the themes found in the research, the main problems for which students visited the school guidance service were listed as follows in the order of frequency: test anxiety, adolescence, grouping, peer bullying, effective study, children of divorced parents, and aggressiveness. Guidance services need to be differentiated by the level of education due to the differences in school structure, objective, function and functioning, and in children's needs and problems, arising from developmental characteristics (Kepçeoğlu, 1999). The points mentioned related to the functioning of guidance service in schools were that the guidance service was not active, was seen as a unit to settle disciplinary procedures,

and had to manage excessive paperwork. Several studies in the literature draw attention to similar problems (Donat Bacıoğlu, 2015; Tuzgöl Dost and Keklik, 2012; Yüksel Şahin, 2008). The activities carried out by guidance service in schools are, in the order of frequency, individual recognition, information collection and presentation, career orientation and placement, research and assessment, and consultation services. It was emphasized that psychological counseling was not among the activities of school guidance service. Similarly, Aydemir Sevim and Hamamcı (1999) found that school counselors had higher competence with regard to the function of informing students, but had medium level of competence with regard to practical aspect of the profession. One of the factors that has an impact on effective functioning of guidance services is physical location of the unit. Karataş and Polat (2013) also argued that poor physical conditions were one of the obstacles to activities related to the development of students' personal characteristics.

Another theme defined in this study was "the evaluation of psychological counselor in the school". The results suggest that there is cooperation between psychological counselor and teachers and parents, contact between psychological counselor and students, and cooperation together with pressure between psychological counselor and school administrators. There is a need for teamwork that brings together school principals, school counselors, teachers, students and parents to offer PCG services in schools effectively. Tuzgöl Dost and Keklik (2012) found out that among the challenges to the delivery of guidance services were administrators' and teachers' prejudiced attitudes towards PCG services, lack of knowledge and cooperation, and lack of a clear job definition of psychological counselors. There is a need for cooperation with parents to offer effective and uninterrupted PSC services to students. As students are at the center of guidance services, school counselors are required to explain clearly to students which functions they fulfill in the school (Ünal and Ünal, 2010). Another result concerning the evaluation of psychological counselor in the school is related to professional competence. Paisley and Borders (1995) put that psychological counselors are faced with various student problems in schools, and need a supervision service to get support in special cases (Tuzgöl Dost and Keklik, 2012). Furthermore, being helpful and serving as a role model are listed among personal traits that psychological counselors should have. It was also emphasized in Atıcı and Çam's (2013) study that "being helpful" and "being a role model" are the personal traits most frequently expected from psychological counselors. The most striking result of the study is that school psychological counselors, working in this position with a degree in a field other than PCG, have developed themselves and were successful in the profession. The following are required, but not always enough, in terms of professional competence: personal traits appropriate for the profession, interest in the field, liking the profession, doing research about the field, and self-development through personal efforts and training programs.

The third theme handled in this study was the "evaluation of School Observation course", including the contribution of the course to professional competence, the semester in which the course is offered, and the observation process. Observation in schools is of great importance for prospective teachers. Owing to such observations, prospective teachers gain knowledge of models they observe (teachers in the class) and the classroom environment. The "School Observation" course offered in the third semester of the program is the basic opportunity for practice for PCG students. The studies that collected PCG students' views on practical courses also corroborate that students feel more powerful and self-confident, develop more positive attitudes, and are more willing to step into the profession at the end of practicum and other practical courses (Atıcı and Ulusoy, 2010; Nelson and Jackson, 2003; Sarıtaş, 2007).